

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
Kirjaamo: kirjaamo@stm.fi

Viite: Lausuntopyyntö 11.5.2013, STM036:00/2013

HALLITUKSEN ESITYS LASTENSUOJELULAIN 29 § MUUTTAMISEKSI

Lausuntonaan Kriminaalihuollon tukisäätiö (Krits) esittää seuraavaa:

Esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lapsen tai hänen perheensä kanssa työskentelevän lastensuojelun työntekijän velvollisuutta tavata lasta henkilökohtaisesti. Lapsen asiakassuunnitelmaan tulisi jatkossa kirjata, kuinka usein tapaamiset toteutetaan. Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen.

Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tervetulleena. On hyvä, että Toimiva lastensuojelu –selvitysryhmän loppuraportti johtaa tämän esityksen kaltaisiin nopeisiin uudistuksiin.

Esityksen mukaan lapsen tapaamiskertojen tiheys olisi lastensuojelun avohuollossa jatkossa arvioitava asiakassuunnitelmassa, kuten sijaishuollossa on pitänyt jo tehdä aiemmin. Tämä edistäisi suunnitelmallista työskentelyä ja työntekijän ja lapsen välisten tapaamisten toteutumista.

Lakiehdotuksen perusteluissa esitetään, että lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu lapsen tai hänen perheensä kanssa työskentelevä lastensuojelun työntekijä tapaisi henkilökohtaisesti lasta vähintään kaksi tuntia kuukaudessa aktiivisen työvaiheen aikana ts. silloin, kun tehdään esimerkiksi lastensuojelutarpeen selvitystä tai asiakkaana olevan lapsen tilanearviota tai sijoituksen valmistelua. Tämänkaltaisen tapaamistiheys turvaisi toteutuessaan nykyistä huomattavasti paremmin lapsen mielipiteen selvittämisen ja lapsen oikeuden saada tietoa ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Esitetyt tilanteet ovat juuri niitä, jotka keskeisesti vaikuttavat lapsen asiakkuuteen ja lastensuojelun toimenpiteiden valintaan.

Pykälästä tulisi kuitenkin ilmetä tarkemmin perusteluissa esitetty tapaamistiheys: esimerkiksi lapsen tapaaminen kerran kuukaudessa aktiivisen työvaiheen aikana ja muutoin riittävän usein. Tämä edistäisi osaltaan tapaamisten toteutumista.

Tapaamisten toteutuminen ehdotetussa laajuudessa samoin kuin tavoite, että lastensuojelun työntekijöiden työajasta puolet käytettäisiin lasten ja perheiden

tapaamiseen vaativat henkilöstöresursseja. Sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen varatuista määrärahoista lastensuojelun kehittämiseen on kohdennettu 3,4 miljoonaa euroa vuositasona vuodesta 2015 lähtien, millä on mahdollista palkata 68 uutta työntekijää lastensuojeluun. Onko tämä riittävä lisäys?

Lastensuojelun laatusuosituksen mukaan yhdellä sosiaalityöntekijällä saisi olla 20–30 lasta vastuullaan. Kuitenkin kuten lakiesityksen perusteluissa todetaan sivulla 5, Suomen suurimmassa kuudessa kaupungissa yhdellä lastensuojelun avohuollon vastuusosiaalityöntekijällä oli keskimäärin 76 lasta tai nuorta asiakkaanaan. Asiakkuuksien määrät pitäisi siis pystyä puolittamaan, eikä ole uskottavaa, että tämä toteutuu 68 työntekijän lisäyksellä. Lisäksi yksi lastensuojelun työn laadukkuutta haastava tekijä on sosiaalityöntekijöiden suuri vaihtuvuus, johon merkittävänä syynä on matala palkkaus muuhun sosiaalialan työhön nähden¹. Toinen vaihtuvuutta lisäävä merkittävä tekijä on epäpätevien työntekijöiden suuri osuus. Esim. Etelä-Suomen aluehallintoviraston vuoden 2011 selvityksen mukaan alueen lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöistä vain 58 % oli päteviä.

Lakiesityksen perusteluissa sivuilla 2-3 painotetaan lastensuojelun työntekijän velvollisuutta tavata lapsi henkilökohtaisesti, keskustella hänen kanssaan häntä koskevista päätöksistä ja selvittää pientenkin lasten käsityksiä ja mielipiteitä eräissä tilanteissa myös ilman huoltajan lupaa. Lapsen kuuleminen ja mielipiteen selvittäminen luotettavalla tavalla vaatii erityisosaamista sitä enemmän mitä pienemmästä lapsesta ja vaikeammasta tilanteesta on kysymys². Muodollisen pätevyyden lisäksi lastensuojelun työntekijöillä tulisi olla täydennyskoulutusta lasten kuulemisesta ja mielipiteen selvittämisestä.

Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää lakiesityksen perusteluihin sivulle 3 kohtaan Asiakassuunnitelma lisäyksen erityisryhmän tarpeista: Jos lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen toinen vanhempi on vankilassa, on lapsen asioista vastaavan työntekijän varauduttava keskustelemaan ja käsittelemään vankeuteen liittyviä asioita lapsen kanssa. Vanhemman vankilassaolo ja asiat, joihin vankeus vaikuttaa ja tarvittavat toimenpiteet esimerkiksi lapsen ja vanhemman tapaamiset, tulisi merkitä lapsen asiakassuunnitelmaan.

Lastensuojelussa tarvittavien muutosten sekä työn laadun varmistaminen edellyttää lisäresursseja sekä kyseessä olevan esityksen että muiden alan tarpeiden, kuten sosiaalityön riittävän koulutustarjonnan ja palkkauksen, toteutumiseksi. On tärkeää,

¹ Esim. Matela Kari (2011) Viihtyvät ja vaihtuvat. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työssä pysymiseen ja työstä lähtemiseen vaikuttavat tekijät. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 33.

² Rikosseuraamusalaa koskien näitä tilanteita ovat lapsen mielipiteen selvittäminen samassa taloudessa asuvan valvontarangaistuksen ja 1.1.2014 alkaen myös valvotun koevapauden yhteydessä. Valvontarangaistuksen osalta selvitys tehdään yhteistyössä lastensuojelun kanssa ja valvotun koevapauden osalta tarvittaessa.

että valtio varmistaa kuntien todella pystyvän toteuttamaan niille asetetut lainsäädännölliset vaatimukset.

Maarit Suomela
Kehittämispäällikkö

Marjatta Kaurala
Asiamiessosiaalityöntekijä